

Tilburg/Den Haag, 22 mei 2019

Tweede Kamer

Vaste Commissie voor Justitie en Veiligheid

Rondetafelgesprek over evaluatie *Wet Hervorming Herziening ten Voordele*

Leidraad interventie Prof. em. dr. Cyrille Fijnaut (voormalig hoogleraar criminologie en strafrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, de KU Leuven, de Universiteit van Tilburg en (gasthoogleraar) New York University ; studeerde aan de Politieacademie en nadien aan de KU Leuven criminologie (Faculteit Rechtsgeleerdheid) en filosofie (Hoger Instituut voor Wijsbegeerte; specialisaties wetenschapsfilosofie en rechtsfilosofie).

1. Enkele preliminaire opmerkingen:

- Dank voor de uitnodiging om deel te nemen aan dit gesprek; het is niet aan gasten om zich uit te spreken over de andere genodigden en dus beperk ik me tot de kale vaststelling dat ik me – voor een open/kritische discussie over zo’n ingewikkelde en gevoelig onderwerp – in een tamelijk eenzijdig gezelschap bevind: geen uitvoerders van het evaluatie-onderzoek, geen leden van de ACAS, geen leden van het openbaar ministerie en rechtsprekende macht, geen politiemensen, geen forensische deskundigen (van het NFI of andere instelling).....; hierom mij – eerlijk gezegd – de voorbije dagen bij herhaling de vraag gesteld of ik wel moest/kon deelnemen aan deze bijeenkomst;
- Direct na de uitnodiging al aangegeven dat ik haar moeilijk kon inpassen in mijn dringende lopende werkzaamheden en dat ik wellicht niet op voorhand/tijdig een notitie zou kunnen schrijven voor de commissie: deze “voorspelling” is uitgekomen (met name omdat ik in de voorbije weken/dagen dringend de laatste hand moest leggen aan de Engelse vertaling van mijn boek over de ontwikkeling van de politieke en justitiële samenwerking in de Europese Unie – *A Peaceful Revolution* – Cambridge, Intersentia, september 2019);
- Ik was van 2009-2012 voorzitter van de CEAS en van 2012-2014 voorzitter van de ACAS (dit voorzitterschap heb ik opgegeven omdat ik meer tijd

wilde hebben voor enkele grote boekprojecten – zie onder meer hiervoor); het ontbreekt me dus niet aan ervaring met de bestudering/beoordeling van verzoeken/zaken in het kader van de twee commissies (in het kader van de ACAS ongeveer twintig gevallen);

- Sedert de jaren '80 van de vorige eeuw heb ik grote interesse voor het probleem van de rechterlijke dwalingen (zie onder mijn studie: *De toelating van raadslieden tot het politieke verdachtenverhoor*, Arnhem, Gouda Quint, 1987) maar sindsdien heb ik er zelf geen grote(re) studies aan gewijd/kunnen wijden; rond 2000 – ten dele in het kader van het onderzoeksproject *Strafvordering 2001* – wel aantal stukken gepubliceerd over (aard/tijdstip e.a. van) de rechtsbijstand aan verdachten bij politieke verdachtenverhoren en over het belang van de audio-visuele opnamen van deze verhoren in zwaardere/ingewikkelde strafzaken; publicaties die natuurlijk ook relevant zijn in dit verband;
- Ik heb mij sedert mijn voorzitterschap van de CEAS in 2009 niet of nauwelijks schriftelijk/mondeling rechtstreeks en gericht gemengd in de Nederlandse discussie over de (nieuwe) regeling van de herziening in strafzaken en over de toepassing van deze regeling (algemeen en in concrete zaken); met name om de reden dat ik – gegeven een “publieke discussie” die, zoals ook elders in Europa, sterk wordt beheerst door belangenbehartigers, kruisvaarders en journalisten (en bepaald niet door wetenschappers), en in hun kielzog soms ook politici – geen enkele gelegenheid wil(de) geven om de onpartijdigheid, onafhankelijkheid en deskundigheid van de CEAS/ACAS – hetzij in het algemeen, hetzij in concrete zaken – ter discussie te (laten) stellen;
- Het moratorium van vijf jaar dat ik mijzelf – na mijn afscheid van de ACAS in 2014/15 – om de genoemde reden heb opgelegd, is eind van dit jaar evenwel voorbij; en ik heb mij voorgenomen om op grond van mijn ervaringen en kennis van de literatuur nog eens een indringend stuk te schrijven over de hele kwestie; tot nu toe heb ik het goeddeels gelaten bij twee formeel-rechtelijke rechtsvergelijkende artikelen over de procedures in herzieningsprocedures¹; deze notitie vormt dus wellicht een soort van opmaat van wat over enige tijd nog gaat komen;
- Overigens wil ik opmerken dat ik zijdelings betrokken ben geweest bij de herziening van de herzieningswetgeving in België.

1 C. Fijnaut, De herziening in rechtsvergelijkend perspectief, *Nederlands Juristenblad*, jrg. 91, 2016, 1749-1755 (met een addendum op het internet) (een Engelstalige versie van dit artikel werd opgenomen in: S. Barton et al. (Hrsgb.), *“Vom hochgemuten, voreiligen Griff nach der Wahrheit”*, Baden-Baden, Nomos, 2018, 275-302), en C. Fijnaut en K. Verhesschen, Minder juristen, meer andere deskundigen bij de herziening van de herziening in Nederland en België, *Expertise en Recht*, nr. 6, 2018, 276-281).

2. De voorkoming van rechterlijke dwalingen:

- Het is erg belangrijk dat er adequate procedures bestaan om (mogelijke) rechterlijke dwalingen, zeker in zware/grote strafzaken, op te sporen en, als het bestaan ervan op een passende manier wordt aangetoond, de consequenties ervan op een behoorlijke manier ongedaan te maken;
- Zeker zo belangrijk is evenwel om zoveel als mogelijk te voorkomen dat er zich rechterlijke dwalingen (kunnen) voordoen; hoe kan dit worden bereikt?

. dit kan onder meer door de inrichting van de strafprocedure zelf (denk aan de tijdige toevoeging van raadslieden voor/bij politiële verdachtenverhoren of – in een systeem met *plea bargaining* – aan het tijdstip waarop het openbaar ministerie het bewijs kenbaar moet maken);

. maar in recent Engels onderzoek – het beste dat er ooit werd gedaan m.b.t. onderhavige problemen in het Verenigd Koninkrijk: C. Hoyle en M. Sato, *Reasons to Doubt: Wrongful Convictions and the Criminal Cases Review Commission*²) – wordt er nog eens terecht op gewezen dat dit ook niet alleen veel toewijding en deskundigheid (en dus dito financiële middelen) vraagt van de rechtsprekende macht maar ook van de politie, het openbaar ministerie, forensische laboratoria en de advocatuur³;

. hiermee wordt nog maar weer eens onderstreept dat de term “rechterlijke dwaling” eigenlijk niet zo gelukkig is: hij wijst – begrijpelijk maar al te gemakkelijk – alleen met de vinger naar de rechtsprekende macht; op deze in bepaalde opzichten misplaatste associatie werd op het einde van de negentiende eeuw al uitdrukkelijk gewezen door de bekende Utrechtse hoogleraar D. Simons in een lezing voor de hoofdcommissarissen van politie in Nederland: mijne heren, rechterlijke dwalingen beginnen gewoonlijk in de verhoorkamers van de politie;

. waarbij moet worden opgemerkt dat Simons hier nog uitgaat van een enge omschrijving van wat een dwaling is (een onschuldige die wordt veroordeeld), maar van een dwaling is natuurlijk ook sprake wanneer een schuldige verdachte vrijuit gaat; deze laatste variant is echter nauwelijks voorwerp van wetenschappelijk, hoewel ze maatschappelijk gezien bepaald niet van belang is ontbloot;

- Hoe belangrijk een integere, deskundige en stabiele strafrechtspleging – in het bijzonder in roerige tijden en zeker in ophefmakende zaken – voor de

² Deze studie werd in 2019 uitgegeven door Oxford University Press.

³ Zie in dit verband de berichten over de dramatisch slechte toestand waarin het forensisch onderzoek in het Verenigd Koninkrijk – vooral als gevolg van de privatisering van dit soort onderzoek – verkeert, bijvoorbeeld H. Devlin, *Forensic science labs are on the brink of collapse, warns report; fears raised about miscarriages of justice and unsolved crimes*, *The Guardian*, 1.5.2019.

voorkoming van rechterlijke dwalingen is, werd in het bijzonder aangetoond:

. in het Verenigd Koninkrijk: de *Criminal Cases Review Commission* dankt zijn ontstaan aan het bekend worden van de rechterlijke dwalingen (rond 1990) als gevolg van volstrekt onaanvaardbare manieren waarop verdachten van terroristische aanslagen in de jaren zeventig door de politie werden verhoord (Guilford Four, Birmingham Six e.a);

. maar men moet oppassen voor de (veronder)stelling dat in hele moeilijke omstandigheden – dankzij alle verbetermaatregelen in het verlengde van de Schiedammer Parkmoord - soortgelijke dingen niet in Nederland zouden kunnen gebeuren: denk aan de aanhouding van de (toen nog) verdachte van de moord op Anne Faber: die gebeurde door een arrestatieteam/observatieteam (het vonnis is niet duidelijk op dit punt) dat kennelijk ook was belast met het onmiddellijke verhoor van betrokkene; die aanhouding/dit verhoor verliep op diverse manieren zo hardhandig dat de Rechtbank Utrecht oordeelde dat er sprake was van schending van artikel 3 EVRM (: niemand mag worden onderworpen aan folteringen of onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen)⁴;

. waarmee ik – voor alle duidelijkheid - natuurlijk niet gezegd wil hebben dat in deze zaak sprake is/zou zijn van een rechterlijke dwaling!; er is helemaal niets dat daarop wijst;

- Maar ook in minder jachtige tijden en in meer gewone zaken bestaat – mede afhankelijk van de inrichting en feitelijke werking van het strafrechtssysteem - echter het risico dat het strafrechtelijk vooronderzoek uiteindelijk uitmondt in een zgn. rechterlijke dwaling; het recente *National Registry of Exonerations in 2018* (151 gevallen in 2018, in allerlei soorten zaken) in de VS wijst op (risico)factoren als: DNA-bewijs, wangedragingen van ambtenaren, schuldbekentenissen, waarnemingen van getuigen en meineden/valse beschuldigingen;
- Deze factoren demonstreren dus het grote belang van een constant integere en deskundige politie, justitie en advocatuur, wanneer men rechterlijke dwalingen wil voorkomen; *The New York Times* zette boven de bespreking van het zojuist genoemde rapport niet voor niets de kop: *A leading cause for wrongful convictions: experts overstating forensic results*.⁵

3. De regeling en werking van de ACAS:

- Het is niet aan mij – heb mij hier nooit in verdiept - om mij uit te spreken over de manier waarop de Hoge Raad in het algemeen rechtstreeks beslist

⁴ Rechtbank Midden-Nederland, 17 juli 2018: ECLI:NL:RBMNE:2018:3330.

⁵ *The New York Times*, 20.4.2019 (artikel van de hand van H. Murphy).

in herzieningszaken (194 in de periode 2012-2017, volgens het Erasmus-onderzoek);

- En ik ga ervan uit dat het niet nodig is om hier de herziening van de herzieningswetgeving in 2012 in haar geheel uiteen te zetten;
- Wel mag hier worden onderstreept dat de huidige regeling (formeel-juridisch gesproken) in vergelijking met de regelingen in de omringende landen gemakkelijk de toets der kritiek kan doorstaan⁶:

. uitgaande van een passende maat van vergelijking: *toegankelijkheid* in het geval van lange(re) vrijheidsstraffen, *integriteit* in termen van onpartijdigheid en onafhankelijkheid van de beslissers in een tegensprekelijke en navolgbare procedure, *doeltreffendheid* in termen van de mogelijkheden om zoveel mogelijk licht te werpen op de toedracht van een zaak in functie van het verzoek van de veroordeelde, en *transparantie* in de zin van inhoudelijk en vormelijk toegankelijke stukken die ook naar derden toe genoegzaam duidelijk maken op welke grondslag etc. beslissingen werden genomen;

. en ik ben benieuwd of de uitkomsten van een recente Duitse studie (boek wel besteld maar nog niet gearriveerd) naar de regeling in Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, in de lijn liggen van mijn bevindingen⁷;

- tegen deze achtergrond ben ik niet verbaasd over de bevindingen en de conclusies (verwoord in *Victa vincit veritas?*) van de Erasmus-onderzoekers die met name de procedurele toepassing van de Wet hervorming herziening ten voordele op een zorgvuldige manier - dossieranalyses en interviews - hebben geëvalueerd⁸, samengevat in de hoofdconclusie (pp. 163-167):

. dat “de wet op zich als doeltreffend kan worden aangemerkt” (er is - omdat er meer ruimte is gekomen voor gewezen verdachten om hun veroordeling met het oog op herziening aan een nader onderzoek te laten onderwerpen - betere balans tussen rechtsbescherming tegen een mogelijk onjuiste veroordeling en het idee van rechtszekerheid door een rechtsgang die eindig is);

. en dat er dus geen reden is om de huidige wettelijke regeling van de herziening te wijzigen;

- Met het oog op wat volgt, is het belangrijk om hier kort en helder te stellen wat de taak van de ACAS behelst (met de woorden van S. Franken -

6 Zie mijn eerstgenoemde artikel in noot 1.

7 S. Bayer, *Die strafrechtliche Wiederaufnahme im deutschen, französischen und englischen Recht*, Baden-Baden, Nomos, 2019.

8 J. Nan et al., *Victa vincit veritas? Evaluatie Wet hervorming herziening ten voordele*, Den Haag, Boom Juridisch, 2018.

strafrechtsadvocaat, hoogleraar straf(proces)recht aan de Universiteit van Utrecht en lid van de ACAS – in *Expertise en recht* bondig samengevat⁹):

. “te adviseren over de wenselijkheid van nader onderzoek, waartoe zij dient na te gaan of aanwijzingen bestaan dat mogelijkerwijs sprake is van een novum en of het verzochte onderzoek in dat verband noodzakelijk is”;

. Franken c.s. hebben ook onderzocht op welke gronden de ACAS in het algemeen tot de slotsom komt dat er geen goede argumenten – lees: aanwijzingen – bestaan om de juistheid van een veroordeling ter discussie te stellen (en dat het dus wenselijk is om nader onderzoek te doen) resp. dat er geen reden is om aan te nemen dat er sprake is van een “potentieel onveilige veroordeling”:

- Er wordt alleen een verklaring aangevoerd waarin wordt gesteld dat een ander dan de veroordeelde het bewezen verklaarde delict heeft gedaan;
 - Er wordt alleen de mogelijkheid van een alternatief scenario geopperd (dat voor een belangrijk deel niet past bij de relevante gegevens van de zaak of dat die gegevens geheel/ten dele ontkracht);
 - Er wordt alleen voortgeborduurd op een discussie waarover de rechter zich in de einduitspraak al heeft gebogen;
 - Er wordt alleen een nieuwe verklaring van een getuige opgevoerd die terugkomt op belastende verklaringen die in het strafproces werden afgelegd;
 - Er wordt alleen in abstractie beroep gedaan op een nieuw of gewijzigd inzicht van deskundigen (zeker als moet/kan worden getwijfeld aan de deskundigheid van de zgn. deskundige);
 - Er wordt alleen ingegaan op een kwestie die in essentie slechts van belang is voor een bepaald juridisch-normatief probleem in de zaak;
- Deze bevindingen sluiten overigens – zij het in andere bewoordingen – goed aan bij de vaststellingen van de Erasmus-onderzoekers op dit punt (p. 83):
- . al aangevoerde punten kwamen al aan de orde bij de behandeling van de zaak
 - . het aangevoerde is te speculatief;
 - . het verzoek is niet of onvoldoende onderbouwd;
 - . twijfel aan het gepresenteerde gewijzigde deskundigeninzicht;
 - . e.a.
- Hier staat volgens Franken c.s. tegenover dat, als de ACAS een veroordeling aanmerkt als een potentieel onveilige veroordeling, zij haar terughoudendheid laat varen en ofwel zelf enig nader onderzoek doet (of laat doen door het NFI) met het oog op het advies en/ofwel mede op grond van dat eigen onderzoek adviseert nader onderzoek te verrichten;

⁹ S. Franken, D. Markusse en T. Wouters, Potentieel onveilige veroordelingen en de ACAS, *Expertise en Recht*, nr. 6, 2018, 241-248.

- De toepassing van deze criteria brengt met zich mee dat (volgens de Erasmus-onderzoekers, pp. 74-76) slechts in een beperkt aantal gevallen (7 van de 33 afgeronde procedures in de periode 2012-2018) wordt geadviseerd tot nader onderzoek – hetzij op grond van een tussenadvies (3) hetzij op grond van het advies (4);
- Het aantal positieve adviezen wordt door sommigen direct of indirect, impliciet of expliciet, bekritiseerd:
 - . door sommigen met het argument dat de ACAS te strikt zou toetsen (zie bewering van advocaat G-J. Knoops in bijgevoegde stukken¹⁰) of er relevante aanwijzingen zouden zijn maar dit wordt door anderen – ook in het Erasmus-onderzoek (pp. 81-95) - met klem tegengesproken: er wordt wel met een open visier en niet met te hoge eisen naar verzoeken gekeken;
 - . door sommigen met het argument dat deze uitkomst moeilijk te rijmen valt met hun schattingen van het aantal rechterlijke dwalingen in ernstige strafzaken/strafzaken waarin vrijheidsstraf is opgelegd, maar door anderen worden deze schattingen naar het rijk der fabelen verwezen (zie de vernietigende methodische kritiek van H. Merckelbach en H. Otgaar op de schattingen van T. Derksen omtrent het aantal – ergens tussen de 5% en 10%, tenminste 1.000 - onschuldigen dat in Nederland achter de tralies zou verdwijnen¹¹);
- Laat ik er van mijn kant er een paar dingen aan toevoegen:
 - . ook naar mijn mening/ervaring wordt door de ACAS onbevangen gekeken naar de verzoeken die worden voorgelegd, en dit niet – zoals Knoops beweert - vanuit de vraag of er sprake is van een ernstig vermoeden dat... maar vanuit de vraag of er sprake is van aanwijzingen.....; of er sprake is van een ernstig vermoeden moet/kan blijken uit het nader onderzoek; dit is echter niet het onderzoek dat de ACAS moet doen, maar de procureur-generaal (geweldig oppassen voor rolverwarring: ACAS overigens ook niet ingericht op het doen van dergelijk onderzoek);
 - . het gaat hier trouwens meer dan om een mening/ervaring: dat dit met een naar verhouding lichte toets gebeurt , kan – op een voor iedereen controleerbare manier - worden afgeleid uit de adviezen die worden opgesteld: telkens wordt nauwgezet uiteengezet welke vraagpunten worden aangevoerd, wat er werd gedaan om deze vragen te beantwoorden en tot welke uitkomst dit onderzoek heeft geleid; ik heb op deze open werkwijze nog nooit serieuze kritiek gezien/gehoord/gelezen;

10 G-J. Knoops, Herziening in strafzaken anno 2018; een voordele of ten nadele, *Nederlands Juristenblad*, nr. 31, 2018, 2322—2328.

11 H. Merckelbach en H. Otgaar, de duizend – of twee duizend? Onschuldigen van Derksen, *Nederlands Juristenblad*, nr. 7., 2017, 450-453.

. wie met grote stelligheid beweert dat het aantal positieve adviezen van de ACAS (te) laag is, gaat er kennelijk vanuit of suggereert op z'n minst dat er eigenlijk in een (veel) groter aantal gevallen reden is om aan te nemen dat er wel /eigenlijk sprake is van een rechterlijke dwaling; maar betrokkene is kennelijk niet in staat om deze claim op een ietwat deugdelijke manier te onderbouwen/aannemelijk te maken; waarom zou men die claim dan moeten geloven? Omdat ""hij"" of ""zij"" het zegt....?? Dus puur op iemand's gezag!?

. ik heb trouwens nog nooit een serieuze onderbouwing gezien van de rommelige suggestie van/in een interview met Knoops – gedaan in een TV-uitzending op 25 juli 2015 – dat in Nederland 2-5% van de veroordeelden in zaken van moord en doodslag (algemeen of alleen in zijn praktijk??) slachtoffer is van rechterlijke dwaling;

. Knoops e.a. oefenen wel graag in het algemeen kritiek uit op de werkwijze van de ACAS maar van zijn hand nog nooit een indringende kritische analyse gezien van de individuele adviezen; en in het bijzonder ook nog nooit een onderbouwde kritiek mbt tot een negatief advies in zaken die door hem als dwalingen werden aangebracht, bijvoorbeeld in de Groninger moordzaak waarin door de ACAS nader DNA-onderzoek werd geëntameerd en door het NFI werd vastgesteld dat incriminerende sporen op de plaats delict afkomstig waren van de cliënt van Knoops (zaaknummer 12/05365 H): kennelijk had/heeft hij geen verweer tegen dit advies maar had/heeft hij er ook moeite mee om te erkennen dat er in dit geval sprake was van een "*schijndwaling*") (hij diende trouwens ook geen andere/nadere onderzoeksvragen in toen de ACAS hem daarom vroeg);

NB1.: van de kant van advocaten wordt blijkens het Erasmus-onderzoek wel opgeworpen dat door de ACAS ""evidente aanknopingspunten"" niet worden opgepikt: ik weet niet waarop deze bewering stoelt maar als zij klopt, dan is het toch ook de vraag waarom die advocaten deze punten niet luid en duidelijk hebben opgevoerd in het verzoek aan de Procureur-Generaal..... ;

NB 2.: de wat gemene suggestie/insinuatie van Knoops in het eerder bedoelde artikel dat de ACAS in haar adviezen niet (voldoende) transparant is waar het gaat om de inschakeling van externe forensische deskundigen is volstrekt misplaatst: in de adviezen van de ACAS wordt altijd precies aangegeven welke deskundigen/instituten werden ingeschakeld om antwoord te krijgen op bepaalde vragen die in verzoeken aan de orde zijn; als er niet wordt verwezen naar de inschakeling van deskundigen/instituten, dan is dit ook niet gebeurd; het geeft geen pas om hier twijfel over te zaaien;

. wie nationale cijfers omtrent rechterlijke dwalingen wil vergelijken om zijn standpunt te onderbouwen moet dit wel op een verantwoorde/wetenschappelijke manier doen; functionele strafrechtelijke rechtsvergelijking – een vak dat ik jaren heb gedoceerd in Leuven en

Tilburg – vereist dat men niet alleen naar de (cijfers m.b.t.) procedures zelf kijkt maar ook (1) naar de wettelijke context (formeel en materieel strafrecht), (2) naar de formele en feitelijke institutionele context en (3) naar de maatschappelijke context; anders heeft het niets te maken met wetenschap maar met gelijkhebbige “sloppy science” ;

. dit wordt trouwens ook met zoveel woorden beaamd in het recente hiervoor genoemde boek van Hoyle en Sato over de (cijfers met betrekking tot) werking van Criminal Cases Review Commission in het Verenigd Koninkrijk: een afgewogen interpretatie van de cijfers van deze commissie vraagt om een indringende analyse van de context waarin zij worden geproduceerd; anders valt er weinig/niets zinnigs over te zeggen.

4. Enkele voorstellen voor verbetering/verandering:

- Er wordt voor de invulling van wat “aanwijzingen” zouden moeten betekenen door critici nogal graag verwezen naar de regeling in het Verenigd Koninkrijk waarbij de Criminal Cases Review Commission volgens de Criminal Appeal Act 1995 – voordat zij een zaak verwijst – aannemelijk moet maken “that there is a real possibility that the Court will quash the conviction; the real possibility must derive from an argument or evidence that was not raised in the original proceedings”; ook Knoops verwijst in het hiervoor genoemde artikel naar deze “real possibility”-test, maar hij weet klaarblijkelijk niet dat deze test in het Verenigd Koninkrijk juist zeer omstreden is (zeker bij campagnevoerders/kruisvaarders) en dat de Commission met name wordt verweten dat zij zich hierbij zozeer laat leiden door de zeer strikte uitspraken van het Court of Appeal dat zij deze test zeer eng toepast (uit angst dat het Court of Appeal haar sanctioneert) en daarom zoveel verzoeken afwijst; een beroep op deze test, laat staan de invoering ervan in Nederland, heeft dus weinig of geen zin, want dit maakt geen einde aan de onderhavige discussie (zie over deze kwestie Hoyle en Sato, p. 14-17);
- Van de kant van “hofleveranciers” van verzoeken wordt blijkens het Erasmus-onderzoek gesteld dat zij voorafgaand aan het indienen van een verzoek somtijds aanzienlijke kosten moeten maken om het te kunnen formuleren; hierom wordt wel het voorstel gedaan om een fonds te vormen waaruit die kosten kunnen worden betaald; lijkt mij – met de Erasmus-onderzoekers, p. 92 – niet zo’n goed idee: een dergelijk fonds zal geen Sinterklaas kunnen spelen en zal dus criteria moeten hebben om te beslissen of onderzoek wel of niet wordt gefinancierd: wat is dan de meerwaarde ervan ten opzichte van de huidige situatie waarin de kosten geen rol spelen bij de uitvoering van onderzoek door de ACAS resp. de Procureur-Generaal?
- Ook leden van ACAS hebben aangegeven dat in de commissie – gelet op het soort kwesties waar zij mee te maken krijgen – wellicht ook iemand uit

de hoek van de forensische wetenschap/geneeskunde zou moeten zitten (zie ook artikel van Fijnaut en Verhesschen); anderen brengen hier volgens de Erasmus-onderzoekers (p. 89) tegen in dat de ACAS niet alle wijsheid in pacht hoeft te hebben en altijd derden kan benaderen die wel de vereiste deskundigheid hebben.....; ik zou dit punt aan een nader onderzoek onderwerpen;

- Tot slot is het belangrijk om op te merken dat wanneer de ingangseisen voor verzoeken om nader onderzoek vergaand worden versoepeld, dit hoogstwaarschijnlijk ertoe zal leiden dat ook verzoekers wier veroordeling is gestoeld op solide bewijs, een gokje zullen willen wagen in een poging om zichzelf te rehabiliteren; de negatieve uitwerking hiervan op slachtoffers e.a. moet door de wetgever nadrukkelijk onder ogen worden gezien.